

Рада Р. Голуб

Лидија П. Јовичић

Универзитет у Источном Сарајеву

Педагошки факултет

УДК 37.015.3:159.9.07

DOI 10.46793/Uzdanica20.S.055G

Оригинални научни рад

Примљен: 11. октобар 2023.

Прихваћен: 21. новембар 2023.

САМОПРОЦЕНА ДОБРОБИТИ КОД СТУДЕНАТА КРОЗ ОКВИР ПЕРМА МОДЕЛА

Айстѝраќиј: Позитивно образовање фокусира се на развој цјелокупне личности ученика, подстицање њиховог емоционалног и социјалног развоја, те изградњу позитивних међуљудских односа. Другим речима, овакво образовање тежи стварању подстицајног окружења за ученика, гдје се поред стицања академских вјештина развија и карактер, емоционална интелигенција и вјештине за успјешан живот. У раду акценат је стављен на ПЕРМА модел (*PERMA-model*) који се може повезати са позитивним образовањем јер позитивно образовање тежи промовисању емоционалног и психолошког стања ученика. Овим истраживањем су испитане самопроцјене студената Универзитета у Источном Сарајеву (513) о добробити позитивног образовања кроз разне факторе који доприносе осјећају задовољства и испуњености, полазећи од претпоставке да добробит позитивног образовања постоји у самопроцјени студената на понуђеном ПЕРМА моделу. Примјеном онлајн-упитника на основу процентуалног удјела и средње вриједности добијени резултат указује на позитиван однос студента на тринаест одговора. Највиша вриједност је дата у пољу остварења, односно достигнућа (4,49), затим оствареног успјеха (4,41) и позитивних емоција, односно проналажења радости у малим стварима (4,04). Резултати истраживања имаће значајан допринос за сагледавање научних сазнања и унапређивање педагошке праксе уколико се промовише добробит и интегрише позитивно образовање у наставни процес.

Кључне ријечи: позитивно образовање, ПЕРМА модел, самопроцјена студената, емоционално и психолошко стање.

УВОД

Образовање представља кључну компоненту како у развоју појединца тако и у развоју друштва. То је процес омогућавања појединцу да стекне знање, вјештине, вриједности и компетенције које су му неопходне за успјех у животу. Кључ образовања се може сагледати кроз неколико аспеката: развој личности, економски развој, друштвена правда, културолошко разуми-

јевање, напредак науке и технологије, физичко и ментално здравље и цјеложивотно учење.

Данас су све више присутни појмови *позитивна психологија* и *позитивно образовање*, који се фокусирају на квалитет живота и задовољства свих учесника васпитно-образовног процеса. Позитивну психологију можемо објаснити као релативно савремени психолошки концепт који истражује факторе који помажу појединцима, заједници и институцијама у њиховом развоју и напретку стављајући акценат на јачање врлина (Вотерс 2011). Другим речима, то је наука о позитивним субјективним искуствима, особинама и позитивним институцијама (породица, образовање, здравство, радна мјеста, спорт и рекреација), која обећава да ће побољшати квалитет живота и спријечити патологије које настају када је живот празан и бесмислен (Селигман, Чиксентмихаљи 2000). У подручју позитивне психологије као један од основних животних циљева можемо истаћи добробит. Постоје двије врсте – субјективна (позитивне емоције и животно задовољство) и психолошка (самоостварење, достигнућа и смисао живота) (Рајан, Деси 2001). Лукас и Дијенер (2008) сматрају да је субјективна добробит еквивалент срећи, односно задовољству сопственим животом (Плаза Леутар 2021). Психолошка добробит у фокус ставља спознају о истинској људској природи (Виелма, Алонсо 2010).

Линли и сарадници (2006) су предвиђали будућност позитивне психологије, наводећи три могућа пута којима може кренути позитивна психологија. Први пут се односи на интеграцију принципа позитивне психологије у остала подручја психологије, чиме би позитивна психологија престала постојати; други пут је могућност да не дође до потпуне интеграције него да позитивна психологија настави своје постојање као дисциплина усмјерена на људске снаге и срећу; трећи пут је могућност да не дође ни до какве интеграције те да она настави свој пут као специјализовано и изоловано подручје психологије.

Лешник (2021) тврди да је позитивно образовање један од темељних задатака школе, који се огледа у помагању дјечи и младима да развију компетенције које су темељ стабилне, трајне, психичке и субјективне добробити.

Селигман, Ернс, Гиам, Ревис и Линкинс (2009) на позитивно образовање гледају као на образовање усмјерено на традиционалне вјештине и срећу. Они истичу да се вјештине које повећавају отпорност, позитивну емоцију, ангажовање и значење могу научити у школи.

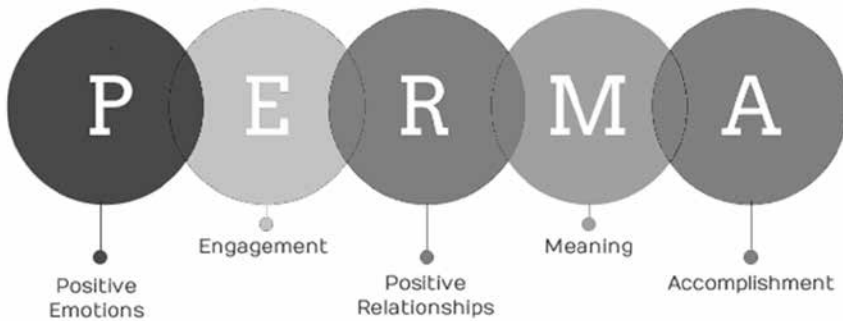
ПЕРМА МОДЕЛ У ОБРАЗОВАЊУ

Један од алата из подручја позитивне психологије који се може користити у школама како би се побољшао осјећај квалитета живота и задо-

вољства свих учесника васпитно-образовног процеса је тзв. ПЕРМА модел (*PERMA-model*). Овај модел је представио Мартин Селигман (2011) бавећи се елементима среће и успјешног живота. ПЕРМА је акроним настао од почетних слова енглеских речи које означавају пет кључних фактора (области) који доприносе осјећају задовољства и испуњености. То су:

- P – *pleasant emotions* – позитивне емоције
- E – *engagement* – преданост (ангажовање)
- R – *relationships* – односи
- M – *meaning* – смисао (значење)
- A – *accomplishment* – остварење.

Слика 1. ПЕРМА модел (извор: <https://practicalpie.com/>)

Први фактор (позитивне емоције) односи се на осјећај среће, задовољства и уживања. Реч је о проналажењу радости и позитивних емоција у свакодневном животу, односно о емоцијама које се односе на хедонична осјећања среће – радост, весеље и слично (Форгерд и др. 2011). Фокусирање на позитивне емоције не значи негирање негативних емоција (љутња, туга...), већ се у оквиру овог модела подстиче развој конструктивних начина прихватања и одговарања на њих (Фредриксон 2013).

Ако се осврнемо на рад у васпитно-образовним установама, угодне емоције дјече и студената су од велике важности. Потребно им је пружити прилику да доживе и изразе своје емоције, односно помоћи им у њиховом именовану, перципирању и препознавању.

Други фактор (преданост) односи се на посвећеност ономе што појединац ради, односно посвећеност активностима које закупају пажњу и енергију. Овај фактор представља психолошку везу са активностима (Керн и др. 2015) које појединцу представљају изазов и уједно су му захтјевне. Овдје је значајна улога учитеља/професора у потрази за успјехом ученика. Они су ти који треба да мотивишу ученике ка препознавању сопственог успјеха.

Трећи фактор (односи) наглашава важност социјалних интеракција и дубоких односа (односи са породицом, пријатељима и колегама).

Четврти фактор (смисао) окренут је проналажењу сврхе у животу, односно рад на циљевима живота. Овај фактор је важан за осјећај испуњености и он укључује рад на планираним циљевима.

Пети фактор (остварење) односи се на лични и професионални напредак.

Ових пет јединствених елемената благостања је мјерљиво, а благостање се може процијенити у оквиру интегративног оквира са вишедимензионалним разумијевањем како је проглашено моделом. Благостање које се постиже оптималним функционисањем је и холистичко и вишедимензионално (Нориш и др. 2013). Достигнуће укључује напредак у постизању циљева, осјећај способности за обављање свакодневних активности (Керн и др. 2015).

Керн, Вотерс, Адлер и Вајт (2015) међу првима су провјерили примјену ПЕРМА модела у области позитивног образовања, на узорку аустралијских студената (њих 516). Факторском анализом издвојили су четири од пет ПЕРМА елемената и два негативна фактора (депресију и анксиозност). Они су дошли до закључка да директно оцјењивање субјективног благостања (преданост, постизање успјеха, смисла живота и квалитетних међуљудских односа) нуди школама потенцијал да систематичније разумију и промовишу добробит.

Модел позитивног образовања проширује примјену позитивне психологије од напредног појединца до успјешне школске заједнице (Лаи и др. 2018; Селигман и др. 2009; Нориш и др. 2013; Нориш 2015б; Вајт и др. 2015; Батлер, Керн 2016; Мекинтајер 2016). Тренд повећања проблема у понашању и емоционалних проблема код ученика привлачи пажњу владе у покушају да се такви проблеми смање кроз позитивне образовне програме и темељно преиспитивање образовних циљева и наставног плана и програма (Ву, Мок 2017).

МЕТОДОЛОГИЈА

Истраживање позитивних односа у образовању примјеном ПЕРМА модела је имало за циљ да емпиријски тестира самопроцјене студената Универзитета у Источном Сарајеву о добробити позитивног образовања. У онлајн-анкетирању, одобреном од стране Универзитета у Источном Сарајеву, у Републици Српској, учествовало је 14 факултета, односно 513 студена-та старости од 18 до 29 година. За потребе овог истраживања конструисан је онлајн-упитник који садржи пет елемената ПЕРМА модела – позитивне емоције, ангажовање, односе, значења и остварења – формираних на основу

петостепене Ликертове скале (1 – *уопштин се не слажем*, 2 – *не слажем се*, 3 – *гјелимично се слажем*, 4 – *слажем се* и 5 – *у њојштин се слажем*). Сваки од понуђених елемената је операционализован кроз три ајтема.

Табела 1. Упитник

Позитивне емоције	
1.	Осјећам се срећно и задовољно већи дио времена.
2.	Често проналазим радост у малим стварима.
3.	Моје емоције су обично позитивне.
Укљученост	
4.	Уживам у својим студентским активностима и задацима.
5.	Када сам фокусиран/а на учење или активности, заборавим на вријеме.
6.	Лако се посвећујем задацима који ме занимају.
Односи	
7.	Имам блиске пријатеље и подршку међу колегама.
8.	Односи са мојим колегама студентима су ми важни и значајни.
9.	Уживам у интеракцији са различитим колегама (пол, раса, религија).
Значење и смисао	
10.	Вјерујем да моје образовање има дубљи смисао и сврху.
11.	Оно што учим повезано је са мојим дугорочним циљевима.
12.	Мотивише ме помисао како моје образовање доприноси ширем друштву.
Остварење	
13.	Радујем се сваком успјеху који постигнем на факултету.
14.	Редовно постављам академске циљеве и трудим се да их постигнем.
15.	Када постигнем добар резултат осјећам се поносно.

Испитана је самопроцјена студената према постављеном ПЕРМА моделу. На основу скалирања примијењен је процентуални удио и аритметичка средина како би се јасније приказали просјечни одговори студената. Имајући у виду сложеност проблема, у складу са истраживачким задатком постављена је следећа хипотеза: *Претпостављамо да добробити њојштин се слажем у самопроцјени студената на понуђеном ПЕРМА моделу.*

Изведени су закључци у вези са теоријским и примењеним импликацијама резултата за унапређење позитивног развоја младих у високом образовању.

РАЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА И ДИСКУСИЈА

На основу формираног упитника, у онлајн-истраживању је учествовало 513 студената, који су на тврдње о позитивним емоцијама у образовању дали следеће мишљење (Табела 2).

Табела 2. Позитивне емоције

Тврдње	Уопште се не слажем	Не слажем се	Дјелимично се слажем	Слажем се	У потпуности се слажем	χ
Осјећам се срећно и задовољно већи дио времена	19 3,7%	31 6%	174 33,9%	207 40,4%	82 16%	3,58
Често проналазим радост у малим стварима	3 0,6%	11 2,1%	89 17,3%	245 47,8%	165 32,2%	4,04
Моје емоције су обично позитивне	7 1,4%	33 6,4%	160 31,2%	240 46,8%	73 14,2%	3,66

На основу самопроцјене емоционалног стања *Осјећам се срећно и задовољно већи дио времена* током процеса студирања, 40,7% студената је одговорило да је сагласно са датом тврдњом, 16% је у потпуности сагласно док се не слаже и уопште се не слаже свега 9,7%. Просјечна оцјена износи 3,58, што сврстава тврдњу у категорију позитивног мишљења.

Често проналазим радост у малим стварима – на тврдњу је позитивно одговорило чак 80% студената, који су ову ставку оцијенили са 4,04. Мали удио од свега 2,7% није потврдио ово мишљење.

Моје емоције су обично позитивне – са овом тврдњом сагласило се 61% испитаника, док се 7,8% није сагласило; просјечна оцјена за тврдњу је 3,66.

На основу димензије ужитка и задовољства властитим животом, самопроцјене студената су показале висок удио позитивних емоција када су у питању ситнице које их чине срећним. Срећа дјелује као ресурс који утиче на побољшање емотивних способности поједица да се осјећа срећно и задовољно већи дио времена током студирања.

Табела 3. Укљученост (преданост, ангажовање)

Тврдње	Уопште се не слажем	Не слажем се	Дјелимично се слажем	Слажем се	У потпуности се слажем	χ
Уживам у својим студентским активностима и задацима.	28 5,5%	68 13,3%	227 44,2%	149 29%	41 8%	3,20
Када сам фокусиран/а на учење или активности, заборавим на вријеме.	22 4,3%	100 19,5%	189 36,8%	161 31,4%	41 8%	3,19
Лако се посвјећујем задацима који ме занимају.	3 0,6%	27 5,3%	107 20,9%	229 44,6%	147 28,7%	3,95

Уживам у својим студијским активностима и задацима – на основу самопроцјене мотивације највећи дио испитаника је неодлучан, односно дјелимично се слаже 44% студената, 37% је сагласно, а 18,8% није. Просјечна оцјена се креће око 3,3, што потврђује неодлучност студената.

Када сам фокусиран/а на учење или активност, заборавим на вријеме. Са овом тврдњом сагласно је 39,4%, док је 36,8% неодлучно, а скоро трећина, односно 23,8% се не слаже. Средња вриједност износи 3,19, што указује на то да су током усвајања знања студенти дјелимично укључени у дати процес.

Иако се посвећујем задацима који ме занимају – са средњом вриједношћу од 3,95 тврдња је високо котирана; са њом је сагласно чак 73,3% студената, што указује на то да су мотивисани за преданост и учење само ако им је дати проблем у сфери интересовања.

Иако код студентата постоји присутност позитивних емоција према едукацији и учењу (в. Табелу 3), изостаје висок ниво укључености и ангажовања у поменутом процесу.

Табела 4. Односи

Тврдње	Уопште се не слажем	Не слажем се	Дјелимично се слажем	Слажем се	У потпуности се слажем	χ
Имам блиске пријатеље и подршку међу колегама.	8 1,6%	28 5,5%	106 20,7%	219 42,7%	152 29,6%	3,93
Односи са мојим колегама студентима су ми важни и значајни.	12 2,3%	25 4,9%	129 25,1	237 46,2%	110 21,4	3,79
Уживам у интеракцији са различитим колегама (пол, раса, религија).	8 1,6%	14 2,7%	90 17,5%	252 49,1%	149 29%	4,01

У Табели 4 представљене су интеракције са другим колегама и важност међусобне комуникације. Студенти су самопроцјену задовољства у групи – *Имам блиске пријатеље и подршку међу колегама* – високо котирани, са просечном оценом 3,93. Са тврдњом је сагласно 72,3%, 20,7% студената је неодлучно, а само 7,1% не сматра да је подржано од стране пријатеља и колега.

Тврдња *Односи са мојим колегама студијским су ми важни и значајни* оцијењена је просечном оценом 3,79. То говори о битности међусобне сарадње, дијелења мишљења, искустава, као и успјеха. Велика већина, односно 67,6% испитаника потврдило је ову констатацију, а свега 7,2% није.

Највиша вриједност од 4,01 дата је тврдњи *Уживам у интеракцији са различитим колегама (пол, раса, религија)* – близу 80% испитаника је без полних, расних и религијских предрасуда.

Табела 5. Значење и смисао

Тврдње	Уопште се не слажем	Не слажем се	Дјелимично се слажем	Слажем се	У потпуности се слажем	χ
Вјерујем да моје образовање има дубљи смисао и сврху.	8 1,6%	22 4,3%	96 18,7%	223 43,5	164 32%	4,00
Оно што учим повезано је са мојим дугорочним циљевима.	16 3,1%	27 5,3%	118 23%	206 40,2%	146 28,5%	3,88
Мотивише ме помисао како моје образовање доприноси ширем друштву.	21 4,1%	44 8,6%	152 29,6%	186 36,3%	110 21,4%	3,60

Тврдњи *Вјерујем да моје образовање има дубљи смисао и сврху* на скалној вриједности је дата оцјена 4, што указује да позитиван однос постоји код самог циља образовања, а то је стицање компетенција за реализацију у будућем радном обрасцу испитаника. Сагласно је 75,5%, а 5,9% није.

Тврдња *Оно што учим повезано је са мојим дугорочним циљевима*, са вриједношћу од 3,88, потврђује и претходну тврдњу да испитаници вјерују у успјех и одабир студујског профила. Већина, односно 68,7% студената се проналази у датом оквиру, 23% је неодлучно, а свега 6,4% није сагласно.

Мотивише ме помисао како моје образовање доприноси ширем друштву – најмања вриједност дата је ширем контексту образовања. Осим личне добити, студенти дјелимично виде корист за цјелокупно друштво и заједницу, стога су од понуђене три дали најнижу вриједност овој тврдњи – 3,66, иако 57,7% мисли да је њихово образовање од велике користи и другим људима.

Због ниског процентуалног удјела, допринос њиховог образовања ширем друштву је битно утицао на резултате укључености, преданости. Може се са правом рећи да не вјерују у сврху властитог образовања, односно да циљ учења није повезан са добробитима шире друштвене заједнице.

Табела 6. Достигнућа

Тврдње	Уопште се не слажем	Не слажем се	Дјелимично се слажем	Слажем се	У потпуности се слажем	χ
Радујем се сваком успјеху који постигнем на факултету.	2 0,4%	5 1%	41 8%	195 38%	270 52,6%	4,41
Редовно постављам академске циљеве и трудим се да их постигнем.	7 1,4%	30 5,8%	155 30,2	220 42,9%	101 19,7%	3,73
Када постигнем добар резултат осјећам се поносно.	2 0,4%	2 0,4%	37 7,2%	172 33,5%	300 58,5%	4,49

Категорија питања постигнућа очекивано је најбоље котирана када су у питању позитивни односи студената. Тврдња *Радујем се сваком успјеху који њосћийнем на факултету* оцијењена је са 4,41 и са њом је сагласно 90,6% студената. Наравно, лични успјех је највећи мотив студирања.

Када је у питању тврдња *Редовно њосћивљам академске циљеве и иприм се да их њосћийнем*, са вриједношћу од 3,73 и сагласношћу од 62,6%, може се констатовати да 2/3 студената уједно и постиже постављене академске циљеве.

Када њосћийнем добар резултат осјећам се њоносно – дата сампроцјена је водећа, са највишом вриједношћу од 4,49, што је уједно и потврда да су добри резултати највећи мотивациони покретач за нове подвиге и још боље резултате, а то је потврдило 92% испитаника.

Са правом се може рећи да постоје позитивне сампроцјене студентата када су у питању примарни мотиви студирања, изабрани профили не мотивишу и не подстичу оне емоције код студената које доприносе срећи и задовољству. Од укупно 15 понуђених питања, чак 13 је на основу средње вриједности резултата добило мишљење *слажем се*.

Највиша оцјена је дата за сљедеће ставке: *Када њосћийнем добар резултат осјећам се њоносно*, са вриједношћу од 4,49; *Радујем се сваком успјеху који њосћийнем на факултету*, са 4,41; *Уживам у интеракцији са различитим колегама (њол, раса, религија)*, са вриједношћу 4,01 и *Често њроналазим радост у малим стварима*, са вриједношћу 4,04.

На основу изнијетих сампроцјена уочава се посвећеност студената радним задацима који су им садржајно примамљивији или представљају активност која им је позната и блиска и са лакоћом испуњавају задате обавезе. Иако имају позитиван однос и мотивацију ка учењу, када је у питању ангажованост у активностима која им је наметнута, а не жељена, дијелом та преданост изостаје. Уважавају туђа одређења, односно уживају у спознаји различитости како језичких тако и вјерских и других културолошких одлика. Од велике важности је став студената када су у питању односи, сама спознаја да се и други студенти сусрећу са сличним „мукама” у току образовног процеса придоноси осјећају олакшања, веће повезаности и међусобне помоћи како заједнички рјешавати и суочавати се са предстојећим изазовима.

Важно је нагласити да је већини испитаника и те како важно како дијељење мишљења са колегама тако и подршка људи који их окружују и бодре у даљем образовном процесу. Као свјесна и емоционално формирана бића, проналазимо важност у пријатељским везама и односима, нарочито када су у питању колеге и пријатељи који су других вјерских, расних обиљежја. Различитост је уједно и нова спознаја, надоградња властитих искустава и знања.

Скоро 2/3 студената мисли да је њихово образовање за опште добро заједнице. Томе доприноси и чињеница да је у истраживање укључен и велики број студената медицинског факултета – 15,78% (81) и учитељског

– 24,95% (128), који су донекле мисионари нашег друштва. Лични успјех студената и њихова постигнућа су од највећег значаја и сматрају се најважнијим мотивима за даљи напредак у процесу образовања. Ништа човјека не мотивише као успјешно реализован задатак или циљ који је од велике важности за његов будући професионални развој.

Наше резултате можемо упоредити и са већ спроведеним истраживањима која су се бавила сличним или истим питањима. Нека од њих такође истичу да позитивне емоције утичу на добробит ученика, односно да су у животу задовољнији они ученици који доживљавају више позитивних емоција у животу и да је њихов ниво општег благостања виши (Вестерненг 2021). Нека истраживања истичу недовољно интересовање студената за своју област или студије, и уједно дају рјешења у виду боље мотивације ученика да се ангажују на одређеном пољу (Фебрилиа и др. 2011) и стварању пријатне климе у школском окружењу гдје ће ученици да изразе своје мишљење или неуспјех (Фан 2019).

Такође, дугогодишње истраживање Мартина Селигмана и његових сарадника је показало да оптимизам смањује ризик од депресије код дјете, побољшава здравље организма, успјех у школи и развија психичку отпорност при одрастању (Селигман и др. 1995). Према Селигману, ако комбинујемо елементе ПЕРМА модела са здравим стилем живота омогућиће се оптимално функционисање појединаца, заједнице, али и ширег друштва.

ЗАКЉУЧАК

Истраживање према ПЕРМА моделу, на основу самопроцјене студената, показало је позитиван однос када су у питању позитивне емоције као што је проналажење радости у малим стварима и осјећај среће и задовољства. Разни фактори могу утицати на субјективну добробит и појачати позитивне емоције. То најчешће укључује социјалне односе, задовољство послом, физичко здравље, самопоуздање, смисао живота.

Када је у питању ангажованост и преданост студената, дошли смо до закључка да, поред високе мотивације, изостаје ангажованост у наметнутим, а не у изабраним активностима и задацима. Они истичу лакоћу при реализацији задатака који су у сфери њиховог интересовања, активно учествовање у настави и ваннаставним активностима, истраживању и волонтирању, што може подстаћи интересовање за савладавање нових наставних вјештина.

Односи међу студентима стварају богата и позитивна искуства, придоносећи њиховом особном академском и друштвеном развоју. Подршка и мотивација, тимски рад, међукултурално разумијевање играју веома битну улогу у процесу студирања. Интеракција са колегама и пријатељима утиче

на мотивацију и помоћ у учењу преко групних задатака, размјене идеја и искустава нарочито у међукултуралном окружењу.

Студенти нису препознали дубљи смисао и сврху свог образовања, те су мање мотивисани да се посвете својим академским циљевима и постизању успјеха. Резултати су показали да нису схватили практичну примјену која доприноси разумијевању свијета и потреба шире друштвене заједнице. Сама свјесност студената ће помоћи у проналажењу сврхе учења у будућности и самим тим ће бити побољшана мотивација за постизање академских циљева.

Академско достигнуће се показало као најснажнији мотивациони фактор у учењу. Истраживање показује да се приликом постизања добрих резултата јавља осјећај поноса, стога постизање одређеног просјека оцјена и постављање конкретних циљева може послужити као мотивациони алат за рад и учење. Субјективна добробит укључује различите начине на основу којих студенти долазе до личне среће и задовољства.

На основу добијених резултата могуће је извести сљедеће закључке:

– Промовисање позитивних емоција у учионици може побољшати мотивацију и ангажованост ученика.

– Наставници могу користити позитивно појачавање, признања и подршку како би подстакли позитивне емоције.

– Стварање изазовних и стимулативних окружења у учионици може помоћи у постизању дубљег ангажовања ученика. Активне методе учења, дискусије и пројекти могу помоћи у постизању овог циља.

– Квалитетни односи између ученика, наставника и вршњака су кључни за емоционално благостање у образовању.

– Активности које промовишу тимски рад и социјалне вештине могу унаприједити односе.

– Важно је да ученици виде сврху и значај онога што уче.

– Наставници могу помоћи ученицима да разумију како градиво има практичну примјену у стварном свијету.

– Постављање изазовних циљева и пружање повратних информација ученицима може их мотивисати да се труде и постижу боље резултате.

На основу субјективних процјена студената, будући образовни системи ће имати прилику да боље разумију, промовишу добробит и интегришу позитивно образовање у наставни процес.

ЛИТЕРАТУРА

Батлер, Керн (2016): J. Butler, M. L. Kern, The PERMA-profiler: a brief multidimensional measure of flourishing, *Int. J. Wellbeing*, 6, 1–48.

Вајт, Мареј, Селигман (2015): M. A. White, A. S. Murray, M. E. P. Selig-

man, *Evidence-Based Approaches in Positive Education: Implementing a Strategic Framework for Well-Being in Schools*, Dordrecht: Springer.

Виелма, Алонсо (2010): J. Vielma, L. Alonso, El estudio del bienestar psicológico subjetivo, Una breve revisión teórica, *Educere*, 49, 265–275.

Вотерс (2011): L. Waters, A review of school-based positive psychology interventions, *The Australian Educational and Developmental Psychologist*, 28, 75–90.

Бу, Мок (2017): G. K. Y. Wu, M. M. Mok, Social and emotional learning and personal best goals in Hong Kong, *Social and Emotional Learning in Australia and the Asia-Pacific: Perspectives, Programs and Approaches*, Singapore: Springer Nature, 219–231.

Вестерннг (2021): M. G. B. Westerneng, *The relation between positive emotions and strength use and their association with college students' mental well-being: modeling the mediation of study engagement*, Bachelor's thesis, University of Twente.

Керн, Вотерс, Адлер, Вајт (2015): M. L. Kern, L. E. Waters, A. Adler, M. A. White, A multidimensional approach to measuring well-being in students: Application of the PERMA framework, *The Journal of Positive Psychology*, 10(3), 262–271.

Линли, Цозеф, Харингтон, Вуд (2006): P. Linley, S. Joseph, S. Harrington, A. Wood, Positive psychology: Past, present, and (possible) future, *The Journal of Positive Psychology*, 1(1), 3–16.

Лукас, Дијенер (2008): R. Lucas, E. Diener, Personality and subjective well-being, In: O. P. John, R. W. Robins, L. A. Pervin (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research*, New York: The Guilford Press, 795–814.

Лай и др. (2018): M. Lai et al., A Multidimensional PERMA-H Positive Education Model, General Satisfaction of School Life, and Character Strengths Use in Hong Kong Senior Primary School Students: Confirmatory Factor Analysis and Path Analysis Using the APASO-II, *Front. Psychol., Sec. Educational Psychology*.

Лешник (2021): K. Lešnik, *Pozitivna psihologija za vrtce, šole in starše*, Ljubljana: Mladinska knjiga.

Мекинтајер (2016): P. D. MacIntyre, So far so good: An overview of positive psychology and its contributions to SLA, In: D. Gabryś-Barker, D. Gałajda (Eds.), *Positive Psychology Perspectives on Foreign Language Learning and Teaching*, Basel: Springer International Publishing, 3–20.

Нориш, Вилијамс, О'Конор, Робинсон (2013): J. M. Norrish, P. Williams, M. O'Connor, J. Robinson, An applied framework for positive education, *Int. J. Wellbeing*, 3, 147–161, doi: 10.5502/ijw.v3i2.2.

Нориш (2015а): J. M. Norrish, The model for positive education, *Positive Education: The Geelong Grammar School Journey*, Oxford, UK: Oxford University Press, 29–50.

Нориш (2015): J. M. Norrish, *Positive Education, The Geelong Grammar School Journey*, Oxford: Oxford University Press.

Плаза Леутар (2021): M. Plaza Leutar, Pozitivna psihologija – od ishodišta do prakse u školi u dijalogu s pedagogijom i logoterapijom, *Acta Iadertina*, Vol. 18 No. 2.

Рајан, Деци (2001): R. Ryan, E. Deci, On Happiness and Human Potentials: A Review of Research on Hedonic and Eudaimonic Well-Being, *Annual Review of Psychology*, 52, 141–166.

Селигман, Рајвич, Џејкокс, Гилам (1997): M. E. Seligman, K. Reivich, L. Jaycox, J. Gillham, The optimistic child: A proven program to safeguard children against depression and build lifelong resilience, *ADOLESCENCE*, 32, 502–502.

Селигман, Чиксентмихаљи (2000): M. E. Seligman, M. Csikszentmihalyi, Positive psychology: An introduction, *American Psychological Association*, Vol. 55, No. 1, 5–14.

Селигман, Ернст, Гилам, Рајвич, Линкинс (2009): M. E. P. Seligman, R. M. Ernst, J. Gillham, K. Reivich, M. Linkins, Positive education: Positive psychology and classroom interventions, *Oxford Review of Education*, 35(3), 293–311.

Селигман (2011): M. E. P. Seligman, *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*, New York, NY: Free Press.

Фан, Нгу, Лин Ванг, Ших, Ши (2019): H. P. Phan, B. H. Ngu, R. Y. Lin, H. W. Wang, J. H. Shih, S. Y. Shi, Predicting and enhancing students' positive emotions: An empirical study from a Taiwanese sociocultural context, *Heliyon*, 5(10).

Фебрилија, Варока, Абдулах, Индонезија (2011): I. Febrilia, A. Warokka, H. H. Abdullah, C. Indonesia, University students' emotional state and academic performance: New insights of managing complex cognitive, *Journal of e-Learning and Higher Education*, 1–15.

Форгерд, Џејавикреме, Керн, Селигман (2011): M. J. C. Forgeard, E. Jayawickreme, M. L. Kern, M. E. P. Seligman, Doing the right thing: Measuring wellbeing for public policy, *International Journal of Wellbeing*, 1, 79–106.

Фредриксон (2013): B. L. Fredrickson, Positive Emotions Broaden and Build, In: V. P. Devine, A. Plant (Eds.), *Advances in Experimental Social Psychology*, Burlington: Academic Press, 1–53.

Rada R. Golub

Lidija P. Jovičić

University of Eastern Sarajevo
Faculty of Education

STUDENTS' WELLBEING SELF-ASSESSMENT THROUGH THE PERMA MODEL

Summary: Positive education as a new pedagogical approach focuses on the development of students' personalities, encouraging their emotional and social development and building positive interpersonal relationships. Therefore, it aims to create a stimulating environment for students where, in addition to acquiring academic skills, they would develop their character, emotional intelligence and essential life skills. The paper focuses on the PERMA model, which can be connected with positive education, since positive education tends to promote emotional and psychological state of students. The goal of the research was to investigate attitudes of the University of Eastern Sarajevo students (513) towards positive education, through various factors that contribute to their feeling of satisfaction and fulfillment. The obtained results indicate a positive attitude of the students towards the PERMA model in education. The students believe that promoting positive emotions can increase their motivation and engagement in the learning process. Active learning methods, discussions and projects can help them achieve this goal. Students' interaction with both other students and teachers has an important role in their education and socio-emotional development.

Keywords: positive education, PERMA model, students' self-assessment, emotional and psychological state.